

Wolfgang Dehn-Edward Sangmeister, *Die Steinzeit im Ries*, Katalog der Steinzeitlichen Altertümer im Museum Nördlingen (Materialhefte zur Bayerischen Vorgeschichte, Heft 5), 1954, 54 str., 20 tab., 1 priloga in 2 plana.

V vrsti kataloških objav gradiva Bavarske, ki jih izdaja Zavod za varstvo kulturnih spomenikov (Bayerisches Landesamt für Denkmalpflege) pod uredništvom Wernerja Krämerja, je v tretjem zvezku izšla kamena doba »Ries« po gradivu, ki je v muzeju v Nördlingenu. Avtorja Wolfgang Dehn in Edward Sangmeister, ki sta objavila to gradivo, sta istočasno obravnavala tudi še starejšo bronasto dobo te pokrajine. Namen kataloga je isti kakor tudi ostalih, ki so do sedaj izšli in ki so jih v Nemčiji začeli redno izdajati. Tako je gradivo dostopno tudi drugim znanstvenikom, ki dobijo vpogled v vso zadevno problematiko. Istočasno je pa gradivo obvarovano vsaj z objavo pred strahotami kake nove svetovne vojne, ki bi uničila dragoceno znanstveno gradivo, katerega ne bi bilo več mogoče nadomestiti. Poudarek pri vseh podobnih katalogih je na risbah, ne pa na slikah, katere uporabijo le kot ilustracijo. Tako so tudi v našem katalogu podani vsi predmeti v risbah, ki nudijo veliko bolj verodostojno sliko gradiva in raznih fines, poleg raznih prereзов, kakor bi pa nudile fotografije, ki so podane le v nekaj primerih. Sam opis predmetov je izredno kratak in zgoščen. Naznačene niso niti dimenzije predmetov, temveč je le pri tolmačenju slik podano razmerje risb glede na naravno velikost predmetov. Skoraj podobno zgoščen je tudi opis najdišč, dalje kulturnih plasti in ustreznih najdb, kjer so dani le najbolj pomembni podatki poleg literature. Tako je mogoče v enem zvezku zbrati tudi večje število gradiva, posebno če imamo že poprej objavljena posamezna najdišča z obširnejšim opisom tako najdišč kakor tudi kulturnih plasti, s klasifikacijo in tudi z opisom gradiva.

Poleg čisto kataloškega dela sta avtorja v posebnih poglavjih podala geografsko sliko te pokrajine in sestavo tal. V obširnem poglavju sta se izčrpno dotaknila zgodovine raziskovanja, kjer podajata tudi ustrezno literaturo in mesto, kjer so najdbe danes shranjene. Pred vsakim katalogom, ki je razdeljen na starejšo kameno dobo ter mlajšo kameno dobo skupno s starejšo bronasto dobo, je tudi kronološki oris kulturnih skupin v glavnih obrisih z glavnimi najdišči. Posebej so pa obravnavana najdišča tudi na kataloški način.

Med najpomembnejšimi najdišči starejše kamene dobe so »Ofnet« jame poleg večjega števila drugih najdišč. Najdbe v prvih pripadajo od musterijena do mezolitika. Svetovno znani so tudi pokopi lobanj v Ofnetu. Ostale jame, v kolikor so nudile gradivo, pripadajo pa starejši in srednji kameni dobi. V glavnem so zastopane razne stopnje musterijena, orinjasiena, solutrena, magdaleniena in tardenoasiena. V katalogu pa nimamo risbe gradiva, ker je gradivo po drugih muzejih, ne pa v Nördlingenu.

Mlajša kamena doba je v tej pokrajini zastopana z večjim številom najdišč, ki pripadajo raznim kulturnim skupinam. Skoraj vse neolitične kulture Južne Nemčije so tu zapustile svojo sled. Med prvimi skupinami, ki so naselile Ries, je treba šteti t. i. linearno trakasto keramiko, katere nosilci se označujejo kot potujoči poljedelci. Vendar pa ta skupina ni popolnoma enotna ter je pri njej mogoče razlikovati nekoliko stopenj, kakor so flornbornski stil ter stil trakov, izpolnjenih z vbodi. Zadnja stopnja je mlajša od prve. Redki so pa tu posamezni drugi stili, kakor je primer z wetterauskim in pa wormseškim. Karakteristični materialni elementi te kulturne skupine so razne keramične oblike ter razno kameno in roženo orodje, med ostalim tudi srpi iz kremenca. Bolj redki so klini in sekire v obliki kalupa.

Veliko bolj skromno je zastopana t. i. Stichbandkeramika, trakasta keramika, izpolnjena z vbodi, ki ima ravno tako nekaj tipičnih keramičnih oblik z njej lastno ornamentiko. Ta skupina se v mnogočem naslanja na linearno trakasto keramiko, na drugi strani pa ima tudi elemente rönsenske keramike, ki je v tej pokrajini veliko bolj izrazita, kakor pa prejšnja. Ta se od kulture trakaste keramike razlikuje že po naselbini, ki je odkrita na Goldbergu, tako po legi, kakor tudi po velikosti in obliki kolib. Med trakasto in rönsenko nimamo povezave niti v keramiki. Stične točke med njima bi mogle biti le v kalupastih sekirah. Na temelju posameznih stratigrafskih momentov sklepa avtorja, da je rönsenska mogla biti istočasno z linearno keramiko.

Mihelsberška kultura prihaja na temelju stratigrafskih podatkov najdišča na Goldbergu med rösensko in altheimsko kulturo. Za sedaj je pa še malo raziskana. Najmočnejše zastopana je za sedaj altheimska kulturna skupina. Po najdišču na Goldbergu so naselbine te skupine imele skupine kolib šotoraste oblike, ki so bile združene v večje vasi. Prebivalci so se pa bavili z lovom in s poljedelstvom. Tipična materialna kultura obsega nekaj posebnih keramičnih oblik in kameno orodje, med katerim so zopet tudi srpi. Začetek altheimske skupine bo po mnenju avtorjev padel na konec polne neolitične dobe.

V Riesu je najdena tudi kulturna skupina zvončastih čaš, vendar pa ni izrazita, medtem ko so nekatere druge kulturne skupine zastopane le s kakim keramičnim fragmentom, često med drugim kulturnim inventarjem. Grobovi zgodnje bronaste dobe so pa prekrili naselbine zvončaste čaše, tako da ni vedno jasno, ali taki grobovi mogoče ne pripadajo sami kulturni skupini zvončastih čaš. Vendar je pa glede na grobni inventar to dokaj dvomljivo.

Josip Korošec

Max Hundt, *Das karolingische Reihengräberfeld von Felkendorf-Kleetzhöfe im Landkreis Kulmbach (Die Plausenburg, Schriften für Heimatsforschung und Kulturpflege in Ostfranken, Band 6), Kulmbach 1953, 168 str., 8 slik, več risb v tekstu in 1 plan.*

Med edicijami, ki jih izdaja društvo »Prijateljev Plausenburga« je kot šesti zvezek izšla monografija grobišča v Felkendorfu, ki jo je napisal nje raziskovalec Max Hundt. Grobišče je bilo raziskovano, potem ko je bilo pri gradnji ceste slučajno odkrito, že 1936. leta. Kljub temu pa, da je za objavo bila monografija pripravljena že 1938. leta, ni bila prej natisnjena zaradi avtorjevega političnega zadržanja, kakor sam trdi.

Grobišče v Felkendorfu spada v vrsto manjših grobišč z grobovi v vrstah in relativno skromnimi pridevki. Kljub temu pa imamo tu nekaj zanimivosti, ki jih je potrebno omeniti. Tak primer predstavljajo n. pr. sami grobovi, ki so podobno kakor pri nas na Bledu včasih delno vkopani v skalnata tla in obdani s kamnitimi ploščami, podobno kakor je tudi pri nekaterih naših dalmatinskih nekropolah zgodnjega srednjega veka. Posamezni grobovi so bili tudi nekoliko globlje, od 40 do 75 cm globoko vsekani v skalo, vendar samo za posamezne dele telesa, največkrat za glavo, medtem ko je ostali del telesa bil vkopan v gramoz, ker se je tam skala nehala. Osnovna orientacija skeletov je bila od zahoda proti vzhodu. Avtor sklepa tudi, da so posamezni skeleti ležali na deski, pri nekaterih je pa mogel ugotoviti poogljjeni les, ki ga tolmači kot ostanke ritualnega ognja pred pokopom itd. Od pridevkov so se našle le okrasne igle, obsenčni obročki s S-petljo ali pa brez nje, zapone, nekaj steklenih biserov, noži, kresilo, nekaj prstanov in dva ključa.

Avtor je podal zelo obširno in natančno potek izkopavanj, način dela ter priključil svojemu poročilu tudi razne analize materiala in zemlje. Posebno zanimiv je pa njegov način podajanja in njegov poskus dokumentacije, ki se, čeprav kaže, da avtor ni arheolog v pravem pomenu besede, nekako ne sklada z njegovo izjavo, da delo ni moglo biti tiskano v času Hitlerjevega režima. Na sploh pa to delo meče neko čudno luč na arheološko vedo.

Cilj avtorjevega dela, kar tudi sam priznava, je bil ovreči obstoječe hipoteze o bivanju Slovanov v severovzhodnem delu Bavarske. Po njegovem mnenju majhno število Slovanov tu ni moglo spremeniti sliko germanskega prebivalstva, kot je niso mogle spremeniti ciganske naselbine Kulmbach-bayreitskih mejnih grofov, ali pa kakor je ni mogla spremeniti doselitev Hugenotov (str. 122). Kolikor so sploh Slovani sem dospeli, so bili ali vojni ujetniki, ali pa poljedelci, ki so se pa naglo asimilirali s tamkajšnjimi prebivalci (str. 125).

Ne glede na vprašanje, ali je grobišče v Felkendorfu slovansko ali germansko, ker imamo na eni strani tukaj predmete, ki se morejo po današnjem stanju znanosti označiti kot slovanski (S-obročki, kresilo in nekateri drugi momenti), medtem ko so drugi danes popolnoma tuji slovanskim kulturam (igle in nekateri stekleni biseri), ali pa so za kakršno koli opredeljevanje atipični, kakor n. pr. noži, je zanimiv avtorjev način dokazovanja. Predvsem smatra, da je zgrešeno iskati analogije v istočasnih grobiščih Turinške in v Vzhodni Nemčiji,